

COAR Arşivlerde iyi Uygulamalar için Topluluk Çerçevesi

Gültekin Gürdal

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

15-17 Kasım 2023
İzmir

Güvenilir Arşivler

Güvenilir Arşivler

İyi dokümante edilmiş,
zengin üst veri ile
tam ve doğru veriyi erişime sunan,
uzun dönemli erişim ve koruma sağlayan
sistemler

Arşiviniz Ne Kadar FAIR?

Bulunabilirlik (F)

Kalıcı tanımlayıcılar (PID)

Erişilebilirlik (A)

Protokoller

Birlikte işlerlik (I)

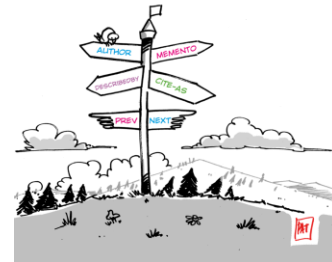
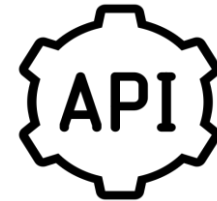
Metadata ve bağlı veri

Yeniden kullanım (R)

Lisanslar ve atıf

404
Not Found
The resource requested could not be found on this server

Export

BibTeX CSL DataCite Dublin Core DCAT
JSON JSON-LD GeoJSON MARXML
Mendeley

Cite as

Holt, Ilkay. (2018, May). Implementing COAR
Controlled Vocabularies. Presented at the COAR
2018 Annual Meeting and General Assembly
(COAR2018), Hamburg, Germany: Zenodo.
<http://doi.org/10.5281/zenodo.1250115>

Arşivler İçin Değerlendirme Ölçekleri

CoreTrustSeal*

- Organizasyonel yapı
- Dijital nesne yönetimi
- Teknoloji

TRUST İlkeleri**

- Şeffaflık
- Sorumluluk
- Kullanıcı odaklılık
- Sürdürülebilirlik
- Teknoloji

COAR Çerçevesi***

- Keşfedilebilirlik
- Erişim
- Yeniden kullanım
- Bütünlük ve özgünlük
- Kalite güvencesi
- Koruma
- Sürdürülebilirlik ve yönetim
- Diğer

*<https://www.coretrustseal.org/why-certification/requirements/>

**<https://www.nature.com/articles/s41597-020-0486-7>

***<https://www.coar-repositories.org/coar-community-framework-for-good-practices-in-repositories/>

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

- Tür, konu, içerik, teknolojik, coğrafi vb. farklılıkların dikkate alındığı, tüm açık arşiv topluluklarının da katkısı ile geliştirilen küresel, çok boyutlu bir değerlendirme şeması.
- Temel alınan kriterler:
  - Data Citation Roadmap for scholarly data repositories
  - Core Trust Seal
  - FAIR data principles
  - PLOS "Criteria that Matter"
  - TRUST Principles for Digital Repositories
  - COAR Next Generation Repositories Technologies
  - Plan S

COAR Confederation of
Open Access Repositories

Versiyon 2
Ağustos 2022

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Keşfedilebilirlik

Temel özellikler

- 1.1 Arşiv, kullanıcıların temel Dublin Core üst verilerini ve daha ayrıntılı öğeleri (örneğin, çok dilliliği, FAIR uyumluluğunu, disipline dayalı ve bölgesel üst veri şemalarını desteklemek için) kayıtlarına uygulamalarına olanak tanır
- 1.2 Arşiv, OAI-PMH kullanılarak üst verinin harmanlanmasını destekler
- 1.3 Kaynağın artık mevcut olmadığı durumlarda bile arşivdeki üst veri erişilebilir haldedir
- 1.4 Arşiv, kaynağın açılış sayfasına yönlendiren kalıcı bir tanımlayıcı (PID) atar.
- 1.5 Arşiv bir arama hizmeti sunar
- 1.6 Arşivdeki üst veriler, harici keşif araçları ve/veya derleyiciler tarafından indekslenir
- 1.7 Arşiv, bir veya daha fazla disipliner veya genel kaynak rehberine dahil edilmiştir
- 1.8 Arşivlerdeki üst veri insan tarafından ve makine tarafından okunabilir formatlarda mevcuttur

İstlenen (desired) Özellikler

- 1.9 Arşiv, üst veri kaydında ön baskılar, yayınlanmış makaleler, veriler ve yazılımlar gibi ilgili içerikler arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırır (örneğin, başka bir yerde tutulan ilgili kaynaklar için kalıcı tanımlayıcılar (PID'ler) dahil)
- 1.10 Arşiv, yazarlar, fon sağlayıcılar, kurumlar, finansman programları ve hibeler ve diğer ilgili varlıklar için kalıcı tanımlayıcıları destekler.
- 1.11 Arşivlerdeki üst veri, Creative Commons Kamu Mali Lisansı altında kullanıma sunulmuştur
- 1.12 Araştırma verileri söz konusu olduğunda, arşiv, uygun olduğu durumlarda, veri için kullanıcı tanımlayıcılarını farklı ayrıntı düzeylerinde destekler. (örneğin, bütün bir veri setine ait bir alt veri setinin kullanıldığı bir araştırma varsa, veri alt setine referans verilmesi gerekecektir)
- 1.13 Arşiv, üst veri kayıtlarında kontrollü sözlüklerin kullanımını kolaylaştırır
- 1.14 Arşivlerdeki üst veriler, kullanıcıya maliyeti olmadan standart bibliyografik formatta indirilebilir.

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Erişim

Temel özellikler

İstenen (desired) özellikler

2.1 Arşivdeki kaynaklara erişimin kullanıcıya maliyeti yoktur.
2.2 Arşivdeki her kaynağın açılış sayfası kaynağa bir bağlantı içerir
2.3 Arşiv, belgelerine ve üst verisine engelli kişilerin erişimini destekler.
2.4 Arşivin hassas araştırma verilerini topladığı durumlarda, veri sahiplerinin erişimi sadece yetkili kullanıcılarla sınırlandırmasına olanak tanıyan mekanizmalar mevcuttur.

2.5 Arşiv; esnek, mobil uyumlu kullanıcı arayüzünü destekler
2.6 Arşiv, çok büyük dosyaları (dosya boyutunun kullanıcı için zorluk yarattığı durumlarda) normal kullanıcı arayüzünün dışında kullanıcılara sunmak için bir mekanizma sağlar.
2.7 Bir kaynağa erişimin kısıtlanmış olduğu durumlarda, arşiv bu kaynağa erişim için dolaylı bir yöntem sağlar (örneğin, yazarla iletişime geçerek)
2.8 Arşivin hassas verileri topladığı durumlarda, veri paylaşımını sağlamak amacıyla bunları anonimleştirecek araçlar önerir.
2.9 Arşiv, W3C Web İçeriği Erişilebilirlik Yönergelerinin en son sürümüne uygundur

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Yeniden Kullanım

Temel özellikler

İstenen (desired) özellikler

3.1 Arşiv, yeniden kullanım koşullarını belirten üst veri kaydında lisans bilgisini içerir.

3.2 Arşivdeki açılış sayfaları, kaynaklardan alıntı yapmak için gerekli üst verileri içerir ve makine tarafından okunabilir formattadır
3.3 Arşiv, kaynaklara makine erişimini desteklemek için işaretlemeyi (Signposting) benimser
3.4 Kaynaklar makine tarafından okunabilen, tescilli olmayan formatlarda saklanır
3.5 Kaynaklar tescilli veya makine tarafından okunamayan formatlarda alındığında, veri havuzu açık, standartlarla uyumlu ve makine tarafından okunabilen formatlarda sürümler oluşturmaya çalışır.
3.6 Arşiv, depolama sırasında üzerinde anlaşmaya varılan yeniden kullanım koşulları da dahil olmak üzere standart yeniden kullanım lisansına sahip olmayan kaynaklar için kullanım koşullarını sağlar.

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Bütünlük ve
Özgünlük

Temel özellikler

4.1 Arşiv, kaynakların yetkisiz erişimi / manipülasyonu önlemek için güvenlik uygulamaları uygular
4.2 Arşiv, depolayan veya yönetici tarafından üst verilerin revizyonunu ve kaynakların sürümlendirilmesini destekler
4.3 Arşiv, yetkisiz değişiklikleri veya kazara oluşan hasarları tespit etmek amacıyla kaynakların bütünlük kontrollerini düzenli olarak gerçekleştirir.

İstenen (desired) özellikler

Kalite Güvencesi

Temel özellikler

5.1 Arşiv, kaynağın sunulması üzerine temel üst verilerin hafif bir incelemesini (ve gerekirse iyileştirilmesini) üstlenir
5.2 Arşiv, kaynaklara ve üst verilere hangi iyileştirme süreçlerinin uygulandığını özetleyen dokümantasyon sağlar veya bir politikaya sahiptir

İstenen (desired) özellikler

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Koruma

Temel özellikler

İstenen (desired) özellikler

6.1 Arşiv, kaynakların yönetileceği süreyi belirten, rolleri tanımlayan ve farklı kaynak formatlarının korunmasına yönelik prosedürleri belgeleyen bir dijital koruma planına sahiptir.

6.2 Arşiv, bir kaynak gönderildiğinde veya değiştirildiğinde sağlama toplamını kaydeder

6.3 Arşiv, kaynak, yükleme tarihi ve dosya formatı dahil olmak üzere temel koruma üst verilerini toplar

6.4 Arşive depolamayı yapan ile arşiv arasındaki anlaşma, koruma sorumluluklarını yerine getirmek için gerekli tüm eylemleri sağlar - ör. öğeleri kopyalama, dönüştürme ve saklama hakları

6.5 Arşivdeki üst veriler ve kaynaklar diğer sistemlere kopyalanabilir veya taşınabilir

6.6 Arşiv içeriğinin en az bir kopyası, orijinal arşivden farklı bir konumda saklanır

6.7 Arşiv, doğal afetler veya siber saldırılar durumunda müdahaleyi ve prosedürleri detaylandıran bir iş sürekliliği planına sahiptir.

6.8 Arşiv, uygun bir üst veri şeması (ör. PREMIS) ile uyumlu koruma üst verilerini toplar

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Sürdürülebilirlik ve
Yönetim

Temel özellikler

- 7.1 Arşiv, yönetiminden hangi kuruluşun sorumlu olduğunu ve yönetişiminin doğasını açıkça belirtir
- 7.2 Arşivde, kullanıcılara yardımcı olacak bir iletişim noktası ve hizmetlerin yönetilmesi konusunda açık sorumluluğa sahip en az bir personel bulunur.
- 7.3 Arşiv sorgulara makul bir zaman dilimi içerisinde yanıt verir
- 7.4 Arşivin, operasyonların durdurulması durumunda kaynaklara ne olacağını belirten kamuya açık bir politikası vardır.
- 7.5 Arşivin (veya arşivi yöneten kuruluşun) arşivi yönetmek ve finanse etmek için uzun vadeli bir planı vardır

İstenen (desired) özellikler

Arşivlerde İyi Uygulamalar İçin Topluluk Çerçevesi

Diğer Özellikler

Temel özellikler

İstenen (desired) özellikler

8.1 Arşiv, arşivde kabul edilen kaynakların kapsamını özetleyen kamuya açık belgeleri sağlar

8.2 Arşiv, SWORD gibi standartlaştırılmış protokoller kullanılarak aracılı gönderimi destekler
8.3 Arşivin gönderim sistemi hem bireysel yüklemeleri hem de toplu yüklemeleri destekler.
8.4 Arşiv, kullanım bilgilerini standart bir metodoloji (ör. görüntüleme sayısı, indirme sayısı) kullanarak toplar ve paylaşır.
8.5 DArşiv, iyi desteklenen, açık kaynaklı yazılım üzerine kurulmuştur .

Son Sözlür

- Mevcut ilkeleri, servisleri ve altyapıları iyileştirmek için fırsat olarak görmeli.
- Lokalde kullanabileceğiniz arşiv yok ise, standartlara uygun, herkesin kullanımına açık platformları kullanın, kullanırın.
- Kurumsal çözüme sahip olduğunuzda bu platformlardan (ör. Zenodo) verinizi göç ettirmek teknik olarak mümkün.
- Yerel dil, kültür, yasal çerçeve ve toplum yararı arşivin yapılandırılmasında önemli.
- Arşivler teknolojiye göre değil gereksinimlere göre yapılandırılmalı.
- Sürdürülebilirlik ve topluluk ihtiyacı dikkate alınmalı.

Teşekkürler

Gültekin Gürdal

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

gultekingurdal@iyte.edu.tr

15-17 Kasım 2023
İzmir

